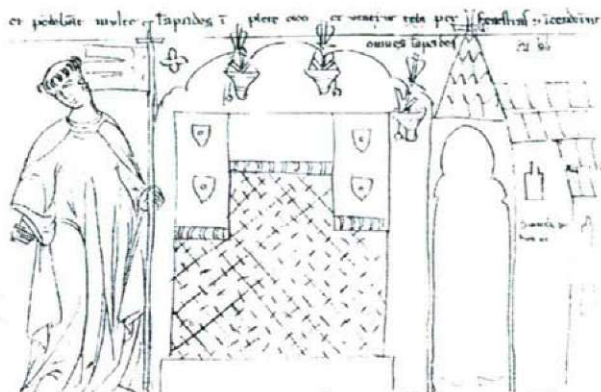

12.) Ailbe Közösségének Szigete¹

A szent atya és társai folytatván útjukat, három hónapon át járták a messzi óceánt. Az ég és a tenger kékjén kívül semmi egyebet nem láttak. Minden második, vagy harmadik napon vettek csak magukhoz némi élelmet. Egy szép

napon aztán egy sziget tűnt fel a láthatáron. A part felé igyekeztek, a szél azonban elsodorta őket. Negyven napon át köröztek a sziget körül, mégsem tudtak kikötni. A testvérek a bárkában sírva könyörögtek Istennek, hogy segítsen. A végső kimerültség állapotában erejük már-már elhagyta őket. Három napon át állhatatosan imádkoztak, és önmegtartóztatást gyakoroltak, míg végül megpillantottak egy keskeny kikötőhelyet, ahová egy bárka éppenhogy bejuthatott. Ugyanakkor két kutat is találtak; egyikük teljesen iszapos, a másik azonban tiszta vízü volt. A testvérek edényeikkel mindjárt a kúthoz rohantak, hogy vízből merítsenek, de Isten emberének figyelmeztetése megállította őket: „Fiaim, ne tegyetek tiltott dolgot, ne cselekedjetek semmit a sziget elől-

¹Szent Ailbe (Plummer, VV.SS.Hib. Vol. I., 46–64. o.) a Szent Patrik előtti korai ír szentek közé tartozik. Munster védőszentje és Emly (*Imlech*) püspöke. *Félire Óengusso* litániájában (800 körül) szeptember 12-énél a következőket olvashatjuk: Ailbe élete végén tengerre szállt és „Munsterből huszonnégyen elkísérték, hogy meglátogassák az Ígéret Földjét (*tiri tarngiri=Tir Tairngire*, azaz a kelták Ígéret Földje, a boldog másvilág) és az Ítélet napjáig azon a földön éljenek.” A *Navigatio*-ban szereplő Szent Ailbe szigete, bár bizonyos leírásai az égi Jeruzsálemre utalnak (ld. a Jelenések Könyvére rimelő részeket), mégsem azonos a *Terra Repromissionis*-szal. Ailbe családjának története az *Immram Húi Corra*-ban (Stokes, RC 14/1893) is szerepel. Ebben a fejezetben egy szerzetesi közösség modellje tárul elénk, az olvasó mind a bencés, mind a kolumbáni ír regula elemeire ráismerhet.

járóinak hozzájárulása nélkül. Bizonyára szíves örömet adnak majd nektek abból a vízből, melyből most lopva akarnátok inni.”¹

Partraszállás után éppen azon tűnődtek, melyik irányba induljanak, amikor egy komoly és megfontolt előljáró lépett eléjük. Haja hófehér volt, arca pedig tisztán ragyogott.² Mielőtt átölelte volna Isten emberét, háromszor arccal a földre borult. Szent Brendan és társai azonban felemelték. Megölelve egymást az előljáró kézenfogta a szent atyát, és egy jó kétszáz méternyire³ fekvő monostorhoz vezette. Szent Brendan testvéreivel együtt megállt a monostor kapujánál, és megkérdezte az előljárót: „Kié ez a monostor? Kinek az irányítása alatt működik? Honnan jöttek lakói?” A Szent atya különböző formában tette fel kérdését, de választ nem kapott. Vezetőjük szelíden és hihetetlen békétüressel csak annyit jelzett kezével, hogy csendben kellene maradnia.

Isten embere hamar megértette, hogy ebben a monostorban ez a szabály, miéért ekként intette testvéreit: „Tartózkodjatok a beszédől, nehogy megszenstelenítsétek e helyet, bőbeszédűségekkel beszennyezvén a szerzetesek lelkét.” Éppcsak hogy elhangzott az intelem, amikor himnuszokat énekelve tizenegy szerzetes jött eléjük ereklyetartókkal és keresztekkel, őket az alábbi versikével köszöntvén: „Istennek szentjei keredjedtek fel lakhelyetekről, és menjetek, hogy rátaláljatok az igazságra! Szenteljétek meg a helyet, áldjátok meg az embereket és minket, szolgálóitokat, tartsatok meg könyörületes békében!”⁴ E köszöntő után a monostor apátja megölelte Szent Brendant, majd társait is rendre, egymás után. Ugyanígy cselekedtek közösségének tagjai is, sorra megölelvén a Szent atya társaságának minden tagját.

¹A kolostori közösség települése általában körül volt kerítve kő, vagy földsáncsal és árokkal. Ezek a falak a legtöbb esetben körkörösök voltak, néha akár több koncentrikus körből álltak. Ritkábban négyzetes, néhol pedig a topográfia által kijelölt határok szolgáltak arra, hogy jogi szempontból körülhatárolják a kolostori tulajdont, és reprezentálják egy adott közösség társadalmi státuszát. A belső tér szakrálisan védett helynek számított, még abban az esetben is, ha ténylegesen nem volt fal körülötte, az alapító szent által kijelölt kör láthatatlan határként szolgált a megszentelt hely körül. Bitel, i.m., 61–63. o. Jelen esetben a természet jelölte ki a határokat, és az egész sziget a kolostori közösség szakrális terének számít, ahol bűn az előljáró engedélye nélkül cselekedni.

²„Bokaig erő ruhát viselt...feje és haja fehér volt, mint a hófehér gyapjú, szeme, mint a lobogó tűz...arca pedig olyan volt, mint a teljes fényében ragyogó nap.” Jel 1,13–16.

³„*unius stadii*...” A *stadium* hosszmértékként és útmértékként egyaránt szolgált. Különböző stádiumok léteztek. Útmértékként a római stádium mintegy 185 méternyi útszakaszt jelölt.

⁴„*Surgite, sancti Dei, de mansionibus vestris et proficiscimini obviam veritati. Locum sanctificate, plebem benedicite, et nos famulos vestros in pace custodire dignemini.*” Szentírási előfordulása nincs. Selmer (1959, 87. o./43. láb.) szerint ez egy ír kolostori köszöntő, amellyel az érkező vendéget üdvözölték.

Miután ily módon békecsókot váltottak, imádságok közepette, ahogyan ez a nyugati világban szokás volt, bevezették a testvéreket a monostorba.¹ Ezt követően a monostor apátja és szerzetesei az 'Új parancsolat' kezdetű antifónát² énekelve megmosták a vendégek lábát.³ Ezzel végezvén, az apát a legnagyobb csendben a refektóriumba vezette a testvéreket. A felhangzott jelre kezdet mostak, és az apát leültette őket. A második jelre a monostor egyik szerzetese felkelt, és szokatlanul fehér cipókat, valamint néhány hihetetlenül édes gyökeret tett az asztalra. A szerzetesek a vendégekkel vegyesen, de monostori rangsorban ültek asztalhoz, és kettesével osztottak egy-egy cipón. Ugyanazon szerzetes egy újabb jelzés elhangzottakor itallal kínálta a testvéreket.

Az apát pedig buzdította őket, és jókedvűen így szólt: „Az Úr áldásával és Őt félve, igyatok élvezettel annak a kútnak vizéből, melyből érkezésetekkor lopva akartatok meríteni! A monostor szerzetesei lábukat mindennap az átalatok látott másik, iszapos kút vizével mossák, mert az mindig meleg. Fogalmunk sincs róla, hogy az asztalra került cipókat hol sütik, vagy ki hordja őket éléskamránkba. Csupán azt tudjuk, hogy Isten, szolgálói iránti végtelen irgalmának köszönhetően, valamely teremtménye által kerül mihozzánk. Huszonnégy testvér él ebben a monostorban. Naponta tizenkét cipót kapunk élelemül; két testvérnek jut így egy egész. Ünnepeken és vasárnapokra az Úr nőivel adagunkat; ilyenkor minden testvérnek egy egész cipó jár, a maradékból pedig még vacsorára is jut. Most, hogy ti érkeztetek, kétszer annyit kapunk.⁴ Ekképpen táplál minket Krisztus Urunk Szent Patrik⁵ és Szent Ailbe atyáink kora óta, idestova nyolcvan esztendeje. Annak ellenére, hogy már

¹Bencés Regula 53. fejezete (i.m., 129. o.): „Először együtt imádkozzanak, és csak ezután egyesüljenek a békecsókban. Minden érkező vagy távozó vendéget teljes alázattal köszöntsenek: meghajtott fővel, vagy egészen arcra borulva imádják benne Krisztust.” Az ír kolostori vendéglátás kiemelkedő fontosságával kapcsolatban pedig ld. Bitel, i.m., Chap. The Politics of Hospitality, 194–221. o.

²Jn 13,34.

³A bencés vendégfogadás előírása szerint: „A vendég lábát mind az apát, mind egész közössége mossa meg. Lábmosás után ezt a verset imádkozzák: Befogadtuk, Istenünk, irgalmadat templomunknak belsejébe.” (Bencés Regula, i.m., 129. o.). A ír kolostori vendégfogadásnak megvoltak a maga, világi gyakorlattól eltérő rítusai: formális üdvözlés (földre borulás, békecsók), szállás és fürdő felajánlása, lábmosás, a liturgikus cselekedetek közös végrehajtása és, mint központi elem, az étkezés. A szentek életrajzírói gyakran használták fel a vendégfogadás részletezését a szentek közötti kapcsolat, illetve hierarchia leírására. Bitel, i.m., 202–207. o.

⁴Hasonló elemmel találkozunk az írek körében igen népszerű Remete Szent Pál legendájában (Legenda Aurea, i.m., 41. o.) is, amikor Remete Szent Antal látogatásakor a Szent Pált tápláló holló, tudván a vendég érkezéséről kétszer annyi kenyeret hozott.

⁵Szent Patrik Írország védőszentje az évkönyvek szerint 432 körül érkezett a szigetre és 460 körül halt meg.

ilyen hosszú ideje vagyunk itt, nem látszik rajtunk az öregedés, és végtagjaink sem erőtlennültek el.¹ Ezen a szigeten nincs szükségünk tűzön készített ételre. Sem a hideg, sem a forróság nem győz le minket. Amikor pedig eljön a szentmisék illetve a vigíliák ideje, meggyújtjuk a templomban ama lámpásokat, amelyeket isteni sugallatra otthonról hoztunk magunkkal. Egészen reggelig égnek, mégsem fogy belőlük az olaj.”

Háromszor ittak a vízből, majd az apát – a már megszokott módon – ismét jelzett. Ekkor a szerzetesek egyszerre, komoly arccal és a legnagyobb csendben, felálltak az asztaltól, és a szent atyák előtt a templomba vonultak. Leghátul Szent Brendan és a monostor apátja lépdelt. A templomba érve tizenkét, kifelé tartó további szerzetes gyors térdhajtással üdvözölte őket. Ezt látván Szent Brendan csodálkozva fordult az apáthoz: „Apát Uram, miért nem ettek ők is velünk?” „A ti jelenlétetek miatt asztalunk nem volt eléggé nagy, hogy egyszerre körbeülhessük. Most mennek enni, de semmiről sem maradnak le. Mi pedig igyekezzünk a templomba, és énekeljük el a vecsernyét, hogy a most étkező testvéreink még szintén időben elénekelhessék esti zsoltosmájukat.” – válaszolta az apát.

A vecsernye befejeztével, Szent Brendan szemügyre vette hogyan is épült a templom. Négyzetalakú alaprajza volt, vagyis széle-hossza egy.² Hét lámpás³ pillantott meg – hármat az oltár előtt a templom közepén, kettőt-kettőt pedig másik két oltárnál. Az oltárokat négyzetesre vágott kristályokból faragták. Éppúgy kristályból készült valamennyi edény, ostyatányér, kehely, olajtartó korsó és az isteni kultusz bemutatásához szükséges minden egyéb kellék is.⁴ A templomban huszonnégy ülőhely volt körben felállítva: az apát maga a két kórus között ült.⁵ Mindkét csoport nála kezdődött és vele ért véget. Egyik oldalról sem énekelhette elő senki a verseket, csakis az apát. A monostorban

¹A kelta *Tír na m-Béa*, azaz az Élők Szigete, ahol nincsen halál és nincsen bűn, csak állandó ünneplés (kétségtelen a büntelenség már keresztény vonás), és a *Tír na n-Óc*, azaz az Örök Ifjak Földje, ahol soha nem öregednek meg. (Ld. Máeldúin utazása során eljut az Asszonyok Szigetére, ahol örök boldogságban élnek, és soha nem öregsznek meg. Germán, kelta..., 177. o.)

²Jel 21,16. „A város [mennyei Jeruzsálem] négyszögben épült, a hossza annyi volt, mint a szélessége.” Ószövetségi előképe Ezékiel 48, a Szentföld felosztása.

³„*septem luminaria*” (Jel 1,12) = hét arany gyertyatartó. Ószövetségi előképei: Kiv 25,31–40; Szám 8,2; Zak 4,1.

⁴Jel 4,6. „A trón előtt kristályként csillogó üvegtenger.”

⁵Jel 4,4. „A trón körül huszonnégy szék, a székeken huszonnégy vén ült, fehér ruhába öltözve...”

senki nem beszélt, nem hallatta hangját.¹ Ha egy testvérnek valamire szüksége volt, úgy az apát színe elé járult, letérdelt előtte, és szívében belül tárta fel kérését. Ezt követően a szent atya fogott egy táblát és egy íróvesszőt, ráírta Isten neki tett kinyilatkoztatását, majd átadta a táblát a tanácsát kérő szerzetesnek.²

Miközben Szent Brendan mindezeket töprengett magában, az apát ekként szólott hozzá: „Atyám, vissza kellene térnünk a refektóriumba, hogy még napvilágnál végezhesünk el a reánk váró feladatokat.”³ Azonmód, ahogyan a templomba jöttek, visszatértek a refektóriumba. Szép sorjában elvégezték a napi teendőket, majd nagy buzgalommal siettek az esti imaórára. Az apát így kezdte a zsolozsmát: „Siess segítségemre Uram, üdvösségem!”⁴ Mindannyian dicsőítették az isteni Szentháromságot, és felzendült a hálaadó ének: „[Roszszul cselekedtünk, gonoszságot műveltünk!]”⁵ Te Urunk, hűséges Atyánk megkegyelmezél nekünk. Békében térhetek nyugovóra, mert Te Uram / reménnyel táplálsz engem.”⁶ Ezt követően egy órán át zsolozsmáztak.

Amikor a zoltárok sorát befejezték, mindenki elhagyta a templomot, és a szerzetesek magukkal vitték vendégeiket celláikba. Az apát Szent Brendannal együtt azonban a templomban maradt, és ott várta be a kivilágosodást. Szent Brendan kikérdezte a szent atyát a hallgatásról és a társalgásról, no meg arról, hogyan viseli el az emberi szervezet az ilyen életmódot?

Az atya nagy tisztelettel és alázattal válaszolt: „Apát Uram, Krisztusom előtt vallom neked, hogy mintegy nyolcvan esztendeje annak, hogy erre a szigetre jöttünk. Azóta nem hallunk emberi hangot kivéve, amikor az Isten dicséretét zengjük. Huszonnégyünk között még nem hangzott el egyetlen hang sem, csupán az ujjakkal vagy szemmel adott jelek segítségével érintkezünk; még azt is csak előljáróink használják. Amióta ide jöttünk senki nem szenved-

¹„A mély vallásosság természetes előfeltétele a lelki összeszedettség. Ezért tartották különösen fontosnak a hallgatást, a csendet, a *taciturnitas* és a *silentium* erényét. Még a szükséges tudnivalókat is sokszor jelbeszéd útján közölték egymással.” Csóka, i.m., 151. o. A kontinensen térítő ír Kolumbán a *silentium* erényét még inkább hangsúlyozta, szerzetesi regulájában (*Regula Coenobialis*) az első között, egy teljes fejezetet szentelt a kérdésnek. „A hallgatás szabályát szorgalmasan be kell tartani az íráskok szerint.” Migne, PL 80, 210. o. Más ír regulákban is majdnem mindig az első között említik a hallgatás erényét. Ld. erre vonatkozóan Ryan, i.m., 395–396. o.

²A kolostori jelbeszéddel kapcsolatban ld. Domino du Cange: *Glossarium Mediae et Infimae Latinitatis*. (Niort, 1883), *Signum apud monachos*.

³Bencés Regula 41. fejezete: „A vesperást magát úgy végezzék, hogy utána az étkezésnél ne legyen szükség mécs-világításra, hanem még napvilágnál végezzenek el mindent.” (i.m., 111. o.)

⁴Zsolt 38,23; Zsolt 70,2.

⁵Zsolt 106,6; Bár 2,12; és Judit 7,19.

⁶Zsolt 4,9.

dett semmiféle olyan testi, vagy lelki betegségtől közülünk, amelyek az emberi fajt fertőzik.”

„Vajon itt maradhatnánk most, vagy sem?” – tette fel a kérdést Szent Brendan. A válasz azonban így hangzott: „Nem tehetitek, mert nem ez Isten akarata. De miért engem kérdezel, Atyám? Hát Istenünk nem nyilatkoztatta-e ki neked, mielőtt hozzánk jöttél, hogy mit is kell tenned? Tizennégy testvéreddel együtt vissza kell térned saját monostorodba. Ott készíti Isten számodra a temetkezési helyet.¹ Az utóbb csatlakozott két szerzetesed közül az egyik idegen honban, a Remeték Szigetén marad majd, a másik pedig szegényteljes halálra ítéltetett, és Pokolra jut.”

Azonközben, hogy eme dolgokat megvitatták, a szemük előtt egy tüzes nyíl repült be az ablakon, és meggyújtott minden oltár előtti lámpát. Ezt követően a nyíl menten kirepült, de fényes világa a lámpásokban maradt.² Szent Brendan újabb kérdést tett fel: „Ki fogja reggel eloltani a lángot?” A szent atya ekként felelt: „Gyere, és lesd ki a titkát. Láthatod a tálkák közepén az égő viaszgyertyákat. Reggelig semmi nem ég el belőlük, méretük sem változik, és fagyút sem lelsz a tálkában. Ez a fény szellemi eredetű.” Erre Szent Brendan azt kérdezte: „Vajon hogyan tud nem anyagi eredetű fény érzékelhetően meggyújtani egy anyagi valamit?” „Hát nem olvastad-e a sinai-hegyi égő csipkebokor történetét? A bokor lángolt, mégsem perzselte meg a tűz.”³ – hangzott az előljáró válasza.

Az atyák egészen reggelig virrasztottak. Ekkor Szent Brendan engedélyt kért utazásának folytatására, az előljáró azonban így felelt neki: „Nem Atyám, itt kell megülnetek Karácsony szent ünnepét, és egészen Vízkereszt nyolcadáig velünk kell maradnotok.” Így tehát a szent atya és társai az említett időre, a huszonnégy szerzetes vendégszeretetét élvezve, Ailbe Közösségének Szigetén maradt.

¹ Az ír hagiográfiában gyakran előfordul, hogy egy szent megjósolja társának temetkezési helyét. Ld. Plummer, i.m., passim; Heist, *Vitae Sanctorum*, passim.

² A jeruzsálemi Szent Sír-templomban minden húsvét éjszaka hasonló fénycsoda játszódik le. A jeruzsálemi zarándokleírások némelyike beszámol a Szent Tűzről, amely meggyújtja a lámpást Nagyszombat éjjelén. Ld. The Itinerary of Bernard the Wise (870). Palestine Pilgrims' Text Society (London, 1896–1897), Vol. III./d., 7. o.; illetve Theoderic német zarándok (1169/74) leírása in John Wilkinson: Jerusalem Pilgrimage 1099–1185. (London: The Hakluyt Society, 1988), 282. o. Dániel orosz földi apát jeruzsálemi zarándokútjáról szóló beszámolója (1106/08) a legrészletesebb, aki ráadásul azt is megemlíti, hogy eme fénycsoda csakis az ortodox keresztényekkel történik meg. (Wilkinson, i.m., 166–171. o.) A *Navigatio* eme jelenete nyilvánvalóan ezzel a jelenséggel analóg. Érdekesség azonban, hogy itt a szerzetesek a karácsonyt ünneplik. A húsvétkor Krisztus feltámadását megjelenítő fénycsoda itt a Világosság megszületését jelzi.

³ Kiv 3,2.